

УДК 378.147:811.133.1'373.7(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-49>

**СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ
З ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

**MODERN INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS
OF FORMING SOCIOCULTURAL COMPETENCE OF HIGHER
EDUCATION STUDENTS IN ITALIAN LANGUAGE CLASSES**

Соловей Д. О.,*orcid.org/0000-0001-6287-4078**доктор філософії в галузі знань 03 Гуманітарних наук 035 Філологія,
перекладач-практик***Петрова О. В.,***orcid.org/0009-0006-4283-7206**завідувач секції італійської мови,
старший викладач кафедри італійської і французької філології та перекладу
Київського національного лінгвістичного університету***Кузнецова М. О.,***orcid.org/0009-0002-0002-2288**викладач кафедри італійської і французької філології та перекладу
Київського національного лінгвістичного університету*

Статтю присвячено виявленню чинників застосування сучасних інтерактивних технологій у формуванні соціокультурної компетентності студентів вищих навчальних закладів на заняттях з італійської мови. В статті аналізуються різноманітні інструменти та методи, такі як ігри та вправи, що спрямовані на поглиблення розуміння культурних особливостей та відповідностей італійського суспільства.

Особлива увага приділяється використанню методів, які стимулюють активну участь студентів у навчальному процесі, сприяють обміну думками та досвідом, а також розвивають комунікативні навички та культурну відкритість.

Стаття висвітлює переваги використання інтерактивних технологій у навчальному процесі, такі як збільшення зацікавленості та мотивації студентів, покращення засвоєння матеріалу, стимулювання творчого мислення та розвиток критичного мислення. Використання сучасних інтерактивних технологій у процесі навчання італійської мови дозволяє ефективно формувати соціокультурну компетентність студентів, сприяючи їхньому глибокому розумінню та адаптації до італійської культурної спадщини.

Ключові слова: інтерактивні технології, італійська мова, соціокультурні компетентності, «кошик ідей», «знаю, хочу знати, дізнався», зорова опора.

This article focuses on identifying the factors of applying modern interactive technologies in shaping the sociocultural competence of higher education students in Italian language classes. Various tools and methods are analyzed, such as games and exercises aimed at deepening understanding of the cultural peculiarities and norms of Italian society. Special attention is given to the use of methods that foster active student participation, facilitate exchange of ideas and experiences, and develop communicative skills and cultural openness.

The article highlights the benefits of using interactive technologies in education, including increased student engagement and motivation, improved material retention, stimulation of creative and critical thinking. Utilizing modern interactive technologies in the process of learning the Italian language enables effective formation of

students' sociocultural competence, facilitating their profound understanding and adaptation to Italian cultural heritage.

Key words: interactive technologies, Italian language, sociocultural competencies, «basket of ideas», «know, want to know, learnt», visual aid.

Постановка проблеми. Основна ідея змін в освіті полягає в узагальненні та осмисленні світового досвіду, у аналізі та рефлексії цілісного освітнього процесу, у виявленні причин труднощів і їх подоланні, у прогнозуванні результатів навчання, корекції результатів і методів освітнього процесу, у встановленні необхідних комунікативних зв'язків, їх регулюванні та підтримці, у переході від окремих педагогічних функцій до системних, від типових педагогічних технологій до інноваційних, творчих, орієнтованих на особистість. Активне використання сучасних освітніх технологій, готовність викладачів до творчого пошуку разом із студентами, створення стимулюючого середовища для продуктивного навчання сприяє ефективному формуванню відповідних компетентностей у студентів та збільшенню їхньої мотивації до навчання. Зміна підходів до освіти та соціокультурної політики у світі загалом сягає більшої уваги до розвитку особистісних якостей людини. Інтеграція України у загальноєвропейський контекст покладає основу на пріоритет людської особистості у національній системі освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Освітні технології є комплексом спеціально розроблених методик, дидактичних підходів, психологічних стратегій, професійних дій та прийомів, які спрямовані на досягнення поставлених цілей у навчальному процесі. Ці технології вважаються дослідниками освіти четвертою революцією в освіті, після створення шкіл, використання письма та винаходу друку. Вирішення сучасних завдань у сфері освіти неможливе без використання сучасних освітніх технологій, що сприяють розвитку особистості кожного учня або студента, їх активності, готовності досягати результатів у своїй діяльності та ефективно використовувати їх.

Термін «активні методи та форми навчання» відноситься до набору технологій, що сприяють інтенсивній участі студентів у навчальному процесі. Останнім часом термін «інтерактивне навчання» став досить поширеним і може бути розглянутий як сучасна форма активних методів навчання. Обґрунтування використання інтерактивних технологій у навчанні неможливе без урахування психолінгвістичних, дидактичних та методичних аспектів організації навчального процесу.

Умови, що сприяють розвитку навчання іноземних мов за допомогою інтерактивних технологій, зазнали змін протягом століть і визначалися соціальними і політичними тенденціями суспільства на різних етапах його історії. Аналіз історичних джерел дозволяє відстежити формування основних теоретичних засад інтерактивного навчання іноземної мови: гуманізм і активність учня (період Відродження), доступність та наочність (система Белл-Ланкастера на початку XIX ст.), часткова автономізація (XIX ст.), підкреслення ролі особистості учня (план Ієна), комунікативний підхід до навчання іноземних мов (XX ст.).

Роботи дослідників, таких як В. Саул, Р. Акерман, М. Зілберман, С. Метьюз, А. Кроуфорд та ін., мають важливе значення для формулювання теоретичних основ і розробки методів впровадження інтерактивного навчання.

Мета дослідження виявлення особливостей використання сучасних інтерактивних технологій у процесі формування соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти на заняттях італійської мови.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство потребує виховання громадян, які є самостійними, ініціативними та відповідальними, здатними до ефективної співпраці у вирішенні соціальних, виробничих та економічних завдань. Це вимагає розвитку особистісних якостей та творчих здібностей, уміння самостійно здобувати нові знання та вирішувати проблеми, а також орієнтації в суспільному житті. Ці пріоритети лежать в основі реформування сучасних освітніх установ, основне завдання яких – підготувати компетентну особистість,

здатну приймати обґрунтовані рішення в навчальних, життєвих та майбутніх професійних ситуаціях. Тому реалізація компетентнісного підходу у навчанні стає актуальним завданням сучасних освітніх установ, що передбачає спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових компетентностей особистості.

У сучасному світі інтелектуальний розвиток особистості не визначається обсягом знань або фактів, які вона запам'ятовує, але здатністю до критичного аналізу та осмислення інформації, а також навичкою самостійного прийняття рішень на основі цього аналізу. У цьому контексті розвиток критичного мислення стає невід'ємною складовою сучасної освіти, оскільки відповідає потребам суспільства в створенні вільної та творчої особистості в контексті просування країни до вільного суспільства.

«Критичне мислення – (дав.-гр. критікῆ τέχνη – «мистецтво аналізувати, судження») – це наукове мислення, головна риса якого полягає в ухваленні ретельно обміркованих та незалежних рішень» [1].

Критичне мислення – це процес, під час якого особа може аналізувати явище або об'єкт, висловлювати свою точку зору шляхом обговорення або аргументування власної думки, знаходити виходи з різних ситуацій. Це процес, який включає аналіз, синтез та обґрунтування оцінки достовірності (цінності) інформації; здатність сприймати ситуацію в цілому, визначати причини та альтернативи; здатність формулювати чи змінювати свою позицію на основі фактів та аргументів, правильно використовуючи отримані результати для розв'язання проблем та прийняття обґрунтованих рішень щодо того, на що можна покластися і як діяти надалі. Його не варто плутати з:

- простим запам'ятовуванням;
- розумінням складних ідей;
- творчим / інтуїтивним мисленням.

Критичне мислення – це навичка активного, творчого та індивідуального сприйняття інформації, вміння використовувати різноманітні форми мисленнєвої діяльності, глибокий аналіз інформації, розвинення власної незалежної думки і вміння захищати її, а також здатність застосовувати набуті знання на практиці.

Критичне мислення – це процес, що починається з ідентифікації проблеми, продовжується аналізом та оцінкою інформації, і завершується прийняттям рішення щодо розв'язання цієї проблеми.

Найбільш зрозуміле і корисне для вчителів визначення критичного мислення дає професор Девід Клустер [2, с. 8]:



1. Самостійність. Критичне мислення передбачає, що кожна особа має свої власні думки, переконання і ідеї, і ніхто не може мислити за неї.

2. Постановка проблеми. Постановка проблеми відіграє важливу роль у розвитку критичного мислення, оскільки сам процес розв'язання проблеми спонукає людину до критичного мислення. Початковий етап у вирішенні проблеми – це збір інформації, оскільки без неї міркувати практично неможливо.

3. Ухвалення рішення. Завершення процесу критичного мислення – прийняття рішення, яке дозволить оптимально вирішити поставлену проблему.

4. Чітка аргументованість. Особа, яка мислить критично, розуміє, що одна проблема може мати кілька рішень, тому вона має підкріпити своє прийняте рішення вагомими, переконливими аргументами, які б довели, що її вибір є оптимальним.

5. Соціальність. Людина перебуває в соціумі, тому для того, щоб обґрунтувати свою позицію, вона повинна взаємодіяти з іншими. Під час спілкування, дебатів і дискусій людина може уточнити свої погляди або навіть змінити їх.

Критичне мислення входить до загальної структури мислення в процесі пізнання та є мисленням вищого порядку» [3].

З метою розвитку критичного мислення у студентів застосовуються різноманітні технології інтерактивного навчання.

«Інтерактив («inter» – «взаємний», «act» – діяти) – це активна взаємодія засобами діалогу з чимось (наприклад, з комп'ютером) або кимось (людиною). Інтерактивне навчання передбачає активну взаємодію і залучення усіх учасників у пізнавальний процес. Інтерактив – це більше, ніж діалог: у діалозі між викладачем та слухачами провідну роль відведено саме викладачу. В інтерактивній формі навчання відбувається полілог: не лише взаємодія між викладачем і слухачами, а й активна бесіда і співпраця між слухачами; викладач виконує координуючу або консультативну роль. Це означає, що викладач і слухачі виступають рівноправними суб'єктами навчання, кожен з яких може мати власну думку, яка априорі має право на існування» [4, с. 8].

Використання інтерактивних методів на заняттях сприяє активному навчанню студентів, оскільки вони можуть самостійно приймати рішення стосовно організації процесу навчання під час спілкування між собою. Це сприяє не лише розвитку навичок іншомовного мовлення, але й сприяє розвитку інтелектуальних здібностей та аналітичного мислення студентів. Інтерактивні методи навчання реалізуються через спільну діяльність студентів: всі учасники навчального процесу взаємодіють між собою, обмінюються інформацією, разом розв'язують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег та свою власну поведінку, що створює реалістичну атмосферу співпраці. Під час застосування інтерактивних методів навчання відбувається постійна зміна режимів діяльності та обмін досвідом між учасниками навчального процесу.

Однією з основних особливостей інтерактивних технологій навчання є високий рівень взаємної активності між учасниками, а також емоційне і духовне злиття між ними. Учасники навчального процесу спільно занурюються в проблему, обирають засоби і методи її вирішення, відчувають емоційний контакт і переживають схожі емоції. Інтерактивне навчання сприяє розвитку творчих здібностей особистості, оскільки активізує її внутрішні механізми. Ці технології орієнтовані на мобілізацію пізнавальних сил та прагнень студентів, на стимулювання самостійного інтересу до знань, формування власних методів діяльності, розвиток уміння концентруватися на творчому процесі та отримання від нього задоволення.

Перевагою використання інтерактивних технологій є можливість залучення всіх студентів до активної роботи, забезпечення кожному можливості взяти участь у вирішенні проблем. В результаті, менш підготовлені студенти починають відчувати більше впевненості у своїх здібностях, а ті, хто вже має достатній рівень іншомовної комунікативної компетентності, розуміють цінність своєї участі у формуванні мовної взаємодії і допомагають іншим.

Такий підхід до навчання ліг в основу «Методу активізації можливостей особистості і колективу».

Як відомо, метод зумовлюється системою принципів. Сформульовано п'ять основних принципів методу активізації:

- 1) принцип особистісного спілкування;
- 2) особистісно-рольовий принцип;
- 3) принцип концентрованої організації навчального матеріалу і навчального процесу;
- 4) принцип колективної взаємодії;
- 5) принцип поліфункціональності вправ [5, с. 280].

«Особистість функціонує і формується у процесі постійних взаємовідносин з іншими людьми у праці, навчанні та спілкуванні. Спілкування служить одним з головних механізмів цих взаємовідносин і є одним із джерел розвитку особистості» [6, с. 563].

Розглянемо, як різноманітні види інтерактивних технологій можуть бути залучені в процесі формування соціокультурної компетентності у студентів.

Одним з сучасних методів інтерактивного навчання є дискусійна форма, яка передбачає активну участь учасників у діалозі та обговоренні проблеми чи спірного питання. Під час дискусії відбувається зіткнення різних точок зору, обмін думками та ідеями, що сприяє збагаченню знань і розвитку критичного мислення. Ефективність дискусії залежить від базових знань учасників з обговорюваної теми та правильного планування її проведення.

Перед початком дискусії важливо вибрати тему, яка містить різні точки зору і протиріччя, а також розробити план контролю і стимулювання активності учасників. Крім того, необхідно визначити способи фіксації запропонованих ідей та підготувати відповідне обладнання.

Під час проведення дискусії викладач виступає в ролі посередника, який сприяє розвитку діалогу, аналізує різні точки зору, висловлює власну думку і робить висновки. Для введення у дискусію на заняттях іноземної мови можна використовувати різні прийоми:

- 1) викладення ситуації, яка потребує розв'язання;;
- 2) формулювання питань, що стосуються цієї ситуації;
- 3) огляд відеоматеріалу, пов'язаного з темою;
- 4) рольова презентація ситуації;
- 5) обрання учасниками одного з запропонованих підходів чи точок зору.

Для успішного проведення будь-якої дискусії студенти мають оволодіти такими вміннями, що підвищують ефективність групового обговорення:

- 1) вміння ставити питання, що стимулюють чіткіше формулювати та аргументувати думку;
- 2) вміння демонструвати нерозуміння з метою уточнення та деталізації висловлювання;
- 3) вміння висловити сумнів, щоб позбавлятися слабо аргументованих та непродуманих висловлювань. Оскільки характерним для дискусії є зіткнення різних точок зору, позицій, дискусія повинна сприяти виникненню альтернативних думок, шляхів вирішення проблеми [5, с. 282].

Провідне місце у навчальному процесі посідають і наочні методи навчання. Серед наочних засобів навчання найбільш поширеними є візуальні опори: тематичні картинки, сюжетні картинки, репродукції картин, фотографії, ілюстрації проблемного характеру та ін.

Вивчення іноземної мови передбачає роботу з проблемними наочними опорами.

Розглянемо сучасні форми інтерактивних технологій докладніше.

«Кошик ідей»

Мета метода «Кошик ідей»: актуалізувати опорні знання, мотивувати до пізнавальної діяльності, навчити студентів формулювати і обґрунтовувати власні припущення та гіпотези щодо обговорюваної теми заняття. Метод доречно застосовувати на етапі виклику, коли необхідно з'ясувати все, що знають або думають студенти з обговорюваної теми заняття, відбувається узагальнення накопиченого досвіду і підготовка до сприйняття нового матеріалу.

Організація діяльності

Крок 1. На дошці викладач вивішує візуальні опори у вигляді ілюстрацій, що передають зміст різних стереотипів Італії. Кожен студент згадує і записує в зошиті все, що йому відомо,

що він знає, індивідуально за 2–3 хвилини. Якщо стереотип абсолютно не відомий, то можна попросити студентів висловити свої припущення і домисли, що вони уявляють і що вони припускають.



Крок 2. В «кошик» скидається все, що має відношення до теми «Стереотипи Італії»: ідеї, імена, дати, факти, припущення, терміни і т.д. На даному етапі йде просто збір інформації, тому записуються всі ідеї і припущення, навіть помилкові і неправдиві. Пропозиції, припущення і ідеї не критикуються і не оцінюються викладачем. Відхід від цього тиску авторитету і є одне з найбільш важких у виконанні вимог технології критичного мислення. Всі ідеї і пропозиції осмислюються і аналізуються в подальшому ході заняття.

Крок 3. На цьому етапі відбувається обмін інформацією в парах або групах. Студенти діляться один з одним відомими знаннями (групова робота). Під час обговорення студенти не тільки уважно вислуховують пропозиції, ідеї один одного, але і попутно аналізують свої знання, відстежуючи, що їм також відоме, а що є ще незнайомим, з'ясовують в чому збіглися наявні уявлення, з приводу чого виникли розбіжності. Під час висловлювання студентами їх ідей і припущень, намагайтеся вимагати повних відповідей. Таким чином, метод буде працювати і для розвитку усного мовлення і навичок логічного викладу. Поступово з «кошика» повинні зникнути всі неправильні або некоректні твердження щодо італійців, а залишитися «витримка» з вірних [7].

Стереотипи – це, зазвичай, суміш певної частки правди з деякими узагальненнями та перебільшеннями. За допомогою методу «**Знаю. Хочу знати. Дізнався**» студентам можна запропонувати виявити правду в стереотипах про італійців.

«Знаю. Хочу знати. Дізнався»

Мета методу «**Знаю. Хочу знати. Дізнався**»: забезпечити розвиток базових якостей студентів, таких, як критичне мислення, комунікативність, креативність, мобільність, самостійність, толерантність, відповідальність за власний вибір і результати своєї діяльності; розвиток аналітичного, критичного мислення (виділення причинно-наслідкових зв'язків; розгляд нових ідей і знань у контексті вже наявних; виділення помилок у міркуваннях; вміння відрізнити факт, що завжди можна перевірити, від припущення й особистої думки); стимулювання самостійної пошукової творчої діяльності, запуск механізмів самоосвіти і самоорганізації [8].

Організація діяльності

Крок 1. Викладач просить студентів накреслити таблицю. В першій колонці студенти випишують усі стереотипи, про які студенти дізналися під час виконання попередньої вправи.

Знаю	Хочу дізнатися	Дізнався
1. Gli italiani mangiano solo pasta e pizza.		
2. Gli italiani gesticolano un sacco.		
3. Gli italiani sono mammoni.		
4. I siciliani sono tutti Mafiosi.		
5. Gli italiani conoscono benissimo la Divina Commedia e Dante.		
6. Gli italiani suonano sempre il mandolino.		

Крок 2. На цьому етапі студентів просять подумати над питаннями, що виникають у них щодо цієї теми. Вони можуть розпочати аналіз із того, що вже знають, та виявити ті аспекти, де їхні знання є неповними. Запишіть їхні питання в таблицю в стовпчик «Про що хочемо дізнатись?» Якщо потрібно, можна також додати кілька власних запитань.

Знаю	Хочу дізнатися	Дізнався
1. Gli italiani mangiano solo pasta e pizza.	Perché gli italiani si associano solo con la pasta e la pizza?	
2. Gli italiani gesticolano un sacco.	Perché gli italiani gesticolano tanto?	
3. Gli italiani sono mammoni.	Perché gli italiani non vanno via di casa?	
4. I siciliani sono tutti Mafiosi.	Perché gli italiani sono visti come possibili mafiosi?	
5. Gli italiani conoscono benissimo la Divina Commedia e Dante.	Che ne pensano gli italiani della Divina Commedia e Dante? Sono davvero gli esperti delle opere di Dante?	
6. Gli italiani suonano sempre il mandolino.	Da dove nasce lo stereotipo «pizza e mandolino»?	

Крок 3. Після цього студентам слід ознайомитися з текстом, прослухати лекцію, вивчити матеріал або провести дослідження. Важливо нагадати їм про необхідність активного пошуку відповідей на свої запитання та занотовування всіх неочікуваних ідей, що виникають у них під час вивчення.

Крок 4. Студенти повідомляють про те, що вони дізналися. Спочатку вони називають відповіді, які знайшли на свої запитання, а потім – усі цікаві або важливі ідеї, які виявили. Викладач записує це до таблиці в колонку «Про що дізналися?» [9, с. 39].

Знаю	Хочу дізнатися	Дізнався
2. Gli italiani gesticolano un sacco.	Perché gli italiani gesticolano tanto?	Secondo alcuni, l'origine di questo fenomeno potrebbe risalire al periodo in cui l'Italia era sotto il dominio di potenze straniere, nel XIV e XV secolo. Durante questo periodo, si ipotizza che le persone abbiano utilizzato i gesti come mezzo di comunicazione per farsi capire, in un contesto in cui non era possibile utilizzare liberamente la propria lingua.

Вивчаючи стереотипи про Італію, прийнято охоплювати також і італійські жести або іншими словами – спосіб спілкування італійців за допомогою жестів. Італійці, як відомо, славляться своєю жестикуляцією під час розмови. Для них це допоміжний спосіб для передачі своїх емоцій або підкреслення значення тієї інформації, про яку вони говорять, навіть якщо співрозмовник їх не бачить. Але їх жести не є довільними рухами рук, кожен жест має певне

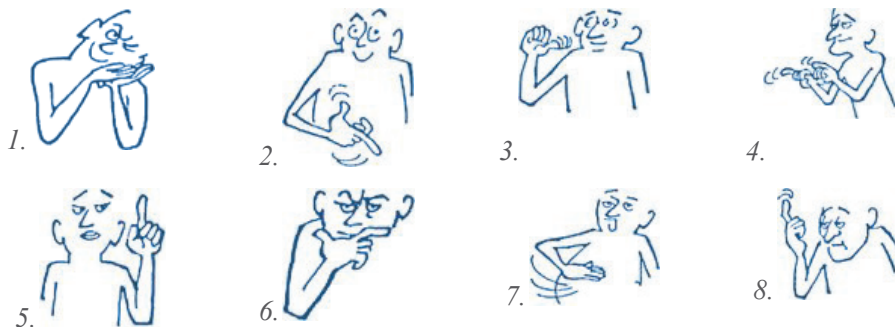
значення. Деякі жести мають насправді складне значення і можуть замінити не просто одне слово, а ціле речення [10]. Саме тому ця тема є невід’ємною частиною формування іншомовної лінгвосоціокультурної компетентності.

На цьому етапі ми пропонуємо вправи із використанням **зорових опор**.

Крок 1. Студенти отримують роздатковий матеріал, на якому зображено різноманітні жести італійців. Наприклад:



Крок 2. Наступним кроком є обговорення значень жестів із викладачем, визначення правильної інтерпретації жестів із подальшим порівнянням італійської та української культур. Таким чином забезпечується розвиток діалогічного мовлення і посилюється пізнавальна активність. Для закріплення матеріалу, після обговорення, можна запропонувати студентам поєднати жести із правильними значеннями:



- A. Andiamo a dormire!
- B. C'è da fare o no?
- C. Mi dà un passaggio?
- D. Scongiuro!
- E. Un momento!
- F. Mah!
- G. Ho fame!
- H. Ehi tu, vieni qui!

Крок 3. Студенти діляться на дві робочі групи. Викладач показує відео, в якому актори передають певну емоцію чи речення за допомогою жестів [10]. Групи мають вгадати та визначити значення того чи іншого жесту. Перемагає та група, що згадає більше жестів та правильно їх інтерпретує. Елемент конкуренції часто позитивно впливає на реакцію та засвоєння вивченого матеріалу, розвивається ініціативна мовленнєва поведінка студентів.

Висновки. Отже, використання інтерактивного підходу сприяє підвищенню ефективності процесу вивчення італійської мови у вищих навчальних закладах. Під час інтерактивного

навчання студент самостійно набуває знання та навички в процесі активної діяльності, а не просто отримує готову інформацію. Тому завдання викладача полягає у створенні умов, щоб студент самостійно відкривав нові знання, використовував їх у спілкуванні та будував власні речення. Роль та позиція викладача полягає у підтримці активності студентів, створенні сприятливої атмосфери на занятті, а також у вирішенні суперечок як арбітр, а не суддя. Таким чином, застосування сучасних інтерактивних технологій допомагає зацікавити студентів у вивченні італійської мови, створює позитивне ставлення до процесу навчання та підтримує їхню самостійну мовленнєву активність. Це також дозволяє здійснювати більш індивідуалізований підхід до навчання, підвищує мотивацію вивчення іноземної мови та формує соціокультурну компетентність студентів у процесі її освоєння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Марченко О.Г. Формування критичного мислення школярів. Харків: вид. група «Основа»: «Триада+», 2007. 200 с.
2. Пометун О. Як розвивати критичне мислення в учнів. URL: <https://nus.org.ua/articles/krytychne-myslennya-2/> (дата звернення 20.06.2022).
3. Нікітченко О. С., Тарасова О. А. Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови: навч.-практ. посіб. Харків: Друкарня Мадрид, 2017. 104 с.
4. Демчинський О.В. Інтерактивні методи викладання. Практичні поради для суддів-викладачів. К. 2017. 64 с.
5. Ніколаєва С. Ю., Борецька Г. Е., Майер Н. В., Устименко О. М., Черниш В. В. та інші. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: Колективна монографія. К.: Ленвіт, 2015. 444 с.
6. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
7. Застосування технології критичного мислення на уроках історії як інноваційного підходу в сучасній освіті: веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/materiali-mayster-klasu-dlya-uchiteliv-istorii-147245.html> (дата звернення 21.06.2022).
8. Розвиток критичного мислення: веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-kriticnogo-mislenna-na-prikladi-metodu-znau-hocu-znati-diznavsa-na-urokah-mistectva-299577.html> (дата звернення 20.06.2022).
9. Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів. К.: Плеяди, 2006. 220с.
10. I gesti italiani: веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RQquNGJMx8> (дата звернення 20.06.2022).
11. Поняття критичного мислення: веб-сайт. URL: <https://umity.in.ua/concept/?id=663> (дата звернення 21.06.2022).
12. Нікітченко О. С., Тарасова О. А. Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови: навч.-практ. посіб. Харків: Друкарня Мадрид, 2017. 104 с.